

Årsrapport 2022/2023
Elev- lærling- og mobbeombudene i Troms og Finnmark

Ombudsblikket på barnehage-, skole- og opplæringsmiljøene i Troms og Finnmark

Troms og Finnmark fylkeskommune
Romssa ja Finnmarkku fylkkagielda
Tromssan ja Finmarkun fylkinkomuuni

Årsrapporten
kommenterer barn og unges
hverdag med ombudsblikket,
og i rollen som brobygger
mellom individ og system.
Vi kommer med konkrete **råd**
og anbefalinger som
bidrar til **tryggere**
oppvekstmiljø.

Foto: Ørjan Marakatt Bertelsen

Gøril Figenschou

goril.figenschou@tffk.no
904 76 498

Anita Lervoll

anita.lervoll@tffk.no
904 76 498

Jon Halvdan Lenning

jon.halvdan.lenning@tffk.no
904 76 498

INNHOOLD

4	Ombudsblikket - "Å falle mellom stoler"
4	Hvor og hvordan starter utenforskapet og psykisk uhelse?
6	Hvem er ombudene? Og hva gjør vi?
6	Vårt kunnskapsgrunnlag og verdiplattform
6	Ombudene som brobyggere og pådrivere
8	Språk og kulturkompetanse
10	Statistikk over henvendelser
12	Fortellingene bak tallene
14	Engasjementskart
18	Betraktninger med ombudsblikket
18	1. Bra for alle - spesielt bra for Pernille
20	2. Opplevelsen av å ikke bli tatt på alvor
22	3. Barn og unge vet ikke hvem som er på laget sitt
24	4. Analysekompetanse i kommunene
26	5. Å satse på utdanning – hvem er igjen i klasserommet?
28	Omnimodellen – Fellesskapsarbeid i praksis
30	Grønne og røde fellesskap
32	Fellesskap på fritiden og i skoler og barnehager – følelsen av tilhørighet
24	Utenforskap eller bare en liten pause?
24	Foreldreinvolvering gjennom hele opplæringsløpet
34	Barnehage - Grunnskole - Videregående opplæring
34	Barnehage
36	Grunnskole - Bra for alle, spesielt bra for «Pernille»
38	Videregående opplæring
39	Økning i antall henvendelser fra lærlinger
40	Ombudstjenesten i Troms og Finnmark – og veien videre
40	Ombudstjenesten og to nye fylker - Samarbeid
41	Økonomi – kapasitet
42	Forventninger til ombudene fra politikerne
42	Ombudsordningen nasjonalt og perspektiver fra oss i nord

OMBUDSBLIKKET

“Å FALLE MELLOM STOLER”

HVOR OG HVORDAN STARTER UTENFORSKAPET OG PSYKISK UHELSE?

Utsagnene fra snakkeboblene er hentet fra 2 av de 1637 fortellingene som ombudene har fått høre gjennom samtaler med og om unge. Når ombudene får nærmere kjennskap til fortellingene bak slike utsagn får vi høre at utestengelse og daglige krenkelser har foregått i klasserommet og på fritida over flere år.

Vi hører fortellinger fra ungdom som er blitt ensomme og psykisk syke av å stå utenfor felleskap i klasserom på egen skole. Dette resulterer i et behov for helsehjelp, og økende behov for tilrettelegginger i skolene. Ombudene mottar ukentlige henvendelser fra barn, unge og deres foresatte som forteller at de ikke får god nok hjelp i skole og helsesektor. De prøver å si fra og be om hjelp, men møter et system hvor hjelpen enten ikke iverksettes, fungerer eller finnes. Hvordan kan vi fylle hullene mellom tjenester og etater til fordel for barn og unge?

«Når æ sitt på bussen til skolen, da kjennes setene knallharde ut, og det e´ en skikkelig ubehagelig opplevelse. Det som e´ så rart, det e´ at når æ tar samme bussen bort fra skolen, og bort til treningshallen, da kjennes de samme setene myke og behagelig ut, og lufta i bussen e´ lettere å puste i»

«Når eg kommer inn i klasserommet, så e´ det som eg e´ muta»

Det er ventetid hos fastlege og det er ventetid hos BUP. I mellomtiden forventes det tilstedeværelse og faglig progresjon i skole og utdanningsløp. Det er hjelpeapparatets ansvar å løse utenforliggende årsaker til fravær fra skoleoppmøte. Det er skolens ansvar å vise forståelse og legge til rette i skolehverdagene, også i den tida man venter på helsehjelp.

De individuelle og samfunnsøkonomiske konsekvenser ved skolefravær er store. Det er alltid en grunn til skolefravær - denne bakgrunnen er det viktig å forstå.

Ufrivillig skolefravær er begynnelsen på utenforskap.

Ombudene har i overskriften brukt «å falle mellom stoler», som er en lett omskriving av ordtaket «å falle mellom to stoler». Dette valget har vi gjort fordi vi erfarer at det for sårbare barn og unge fort kan bli mange stoler å falle mellom, og at de må ha hjelp til å tette avstanden mellom stolene slik at de får den hjelpen de trenger.

Årets ombudsrapport vil rette et ekstra søkelys på hvordan vi alle aktivt kan bidra til å styrke felleskapet i vårt mangfoldige samfunn.

Ombudene ser at barn og unge trenger:

- Støtte og gode blikk fra ansvarlige voksne
- At det etableres gode, tverrfaglige lag rundt barn og unge som samarbeider godt, ikke bare på papiret, men også i praksis
- Gratis helsehjelp til stede på skolene
- Lavterskeltilbud med rask helsehjelp til barn og unge, spesielt til elever og lærlinger
- Ambulant spesialisthelsetjeneste som er jevnlig til stede der barn og unge er
- Barne- og ungdomscoordinatorer i alle kommuner som er godt kjent for barn, unge og deres foresatte.

Dette betyr at ansvarlige voksne rundt barn og unge må:

- Sette inkludering, felleskap og sosial kompetanse øverst på alle prioriteringslister og satsninger, enten det gjelder tildeling av prosjektmidler til idrettslaget eller tredje time i norsk
- Ha en større bevissthet om egne holdninger ovenfor felleskapets betydning
- Kjenne til felleskapets betydning – og øve systematisk på sosial kompetanse gjennom hele opplæringsløpet
- Sikre barnehage - skole-hjem samarbeidet som et vi, og få mer tverrfaglighet i hverdagen
- Jobbe mer bevisst med å forstå sammenhengen mellom det som barn og unge opplever i både barnehage- skoletid og fritid
- Øke foreldrenes bevissthet om hvordan de selv er med på å inkludere eller aktivt bidrar til utenforskap

Disse bidragene kan minimere fravær, forhindre utenforskap og bidra til god fysisk og psykisk helse blant barn og unge i fylket vårt. Noe som igjen er med på å bidra til friske voksne.

HVEM ER OMBUDENE? HVA GJØR VI?

VÅRT KUNNSKAPSRUNNLAG OG VERDIPLATTFORM:

Elev- lærer og mobbeombudene i Troms og Finnmark (ELMO) får ofte spørsmål om hvordan vi definerer mobbing, og velger derfor å ha med vår forståelse av mobbing her:

ELMO reduserer ikke mobbebegrepet til negativ atferd mot et annet barn over tid. Vi har en relasjonell og systemisk tilnærming til mobbing. Gjennom ombudsblikket ser vi at mobbing og utenforskap er knyttet til sosiale prosesser på avveie og på menneskers behov for å høre til i et fellesskap. Vi ser på mobbing som noe som skjer i en kontekst, på et sted og i en sammenheng, hvor tid, kultur og relasjoner har betydning.

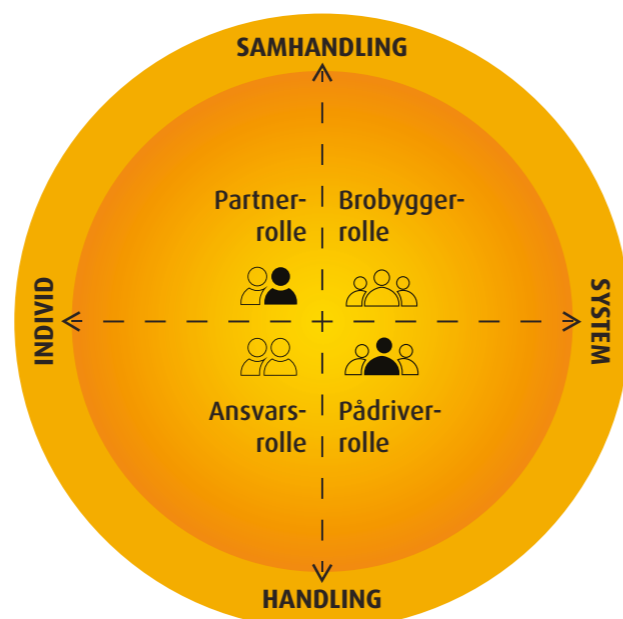
Det betyr at vi i stor grad involverer og ansvarliggjør betydningsfulle voksne i å analysere utfordringer i barne- og ungdomsgrupper. Slike voksne kan være foreldre, ansatte, fritidsledere, trenere og andre som har betydning i barn og unges liv. Vi tenker det er en grunn til at barn og unge gjør som de gjør, og det må sees i sammenheng med omgivelsene de ferdes i. Samtidig er vi helt tydelige på at mobbeatferd skal stoppes. Barn og unge trenger kloke voksne som veileder og hjelper dem i de ulike utfordringene som de møter på alle arenaer i livet.

OMBUDENE SOM BROBYGGERE OG PÅDRIVERE

Som ombud opplever vi viktigheten av å avklare våre roller i ulike sammenhenger. Ombudene sier at vi har en brobyggerrolle, men hva betyr nå det?

I boka Den profesjonelle hjelperrollen (Brask, Ødegård og Østby, 2021,) beskrives ulike typer hjelperroller og ansvaret som følger med; partnerrollen, brobyggerrollen, ansvarsrollen og pådriverrollen.

Som ombud opererer vi som brobyggere, men også pådrivere i henvendelser vi får. Det er ikke vi som har ansvaret. Ansvaret ligger hos barnehager, skoler, (ungdom) og foreldre. Vi er heller ikke partnere, men fungerer som pådrivere for å sikre handling. Vi jobber dermed langs skalaen samhandling – handling, men mest på systemnivå i individ-systemskalaen.

Den profesjonelle hjelperrollen - en refleksjonshåndbok for studenter og utøvere innen helse- og sosialfag
Ole David Brask, Atle Ødegård, May Østby
2021, Pocket, Bokmål

Kanskje er rollen vår mer å være et støttende stillas enn brobyggere, fordi det er partene selv som bygger broen?

Det er viktig for oss å avklare disse rollene, fordi vi erfarer at hvilken rolle vi har, eller blir gitt, får betydning for forventningene til oss. De vil også bringe med seg ulike perspektiv, modus og praksiser.

Vi jobber kunnskapsbasert, og veileder ut ifra dette. Vi har en kunnskapsbasert praksis, som kan illustreres ved hjelp av modellen under:

Kilde: Den profesjonelle hjelperrollen (Brask, Ødegård og Østby, 2021)

Link til kronikken <https://www.nordnorskdebatt.no/nar-barn-og-unge-hetses-og-ansvarliggjores-for-stromkrise-det-gronne-skiftet-og-iva-retakelse-av-menneskerettigheter/o/5-124-234390>

Vår kunnskapsbaserte praksis knyttet til skoler og barnehager, handler både om de pedagogiske utdanningene vi har, vårt kjennskap til arbeid med barn og unge, våre erfaringer og det teorigrunnet vi støtter oss på gjennom forskningsbasert kunnskap. Til sammen rommer vi en bred kunnskapsbasert praksis.

SPRÅK OG KULTURKOMPETANSE

I ombudsjobbene er det viktig å ha språk- og kulturkompetanse, og ikke minst, ha mangfoldskompetanse.

I fylket vårt møtes mange språk og kulturer, og samisk, kvensk, finsk og norsk er hverdags-språket i flere av de områdene vi jobber i. Det siste året har mange byer og bygder tatt imot ukrainske flyktninger, men også flyktninger og innvandrere fra andre land. Når mennesker fra ulike kulturer møtes, er det spennende, men samtidig krevende. I møtene kan det oppstå misforståelser og manglende forståelse. Det er utfordrende for de som kommer hit å lære seg stedlig kultur og det norske eller samiske språket, og det er utfordrende for de som bor på stedet å forstå nye språk og kulturer.

Mange flyktninger vet ikke hvor lenge de skal bli, og derfor kvier noen seg for å investere i en stor innsats i å bli kjent med nye folk og nytt sted. Det oppstår dermed ulike grupperinger, som igjen kan føre til en «vi og dem-tenkning».

En «vi og dem-tenkning» er ikke ukjent i vårt fylke der samer, kvener og nordmenn lever side om side med hverandre. Ombudene hører fortellinger om samehets i møter med mennesker, gjennom sosiale medier og media, fra representanter og ansatte ved Sametinget.

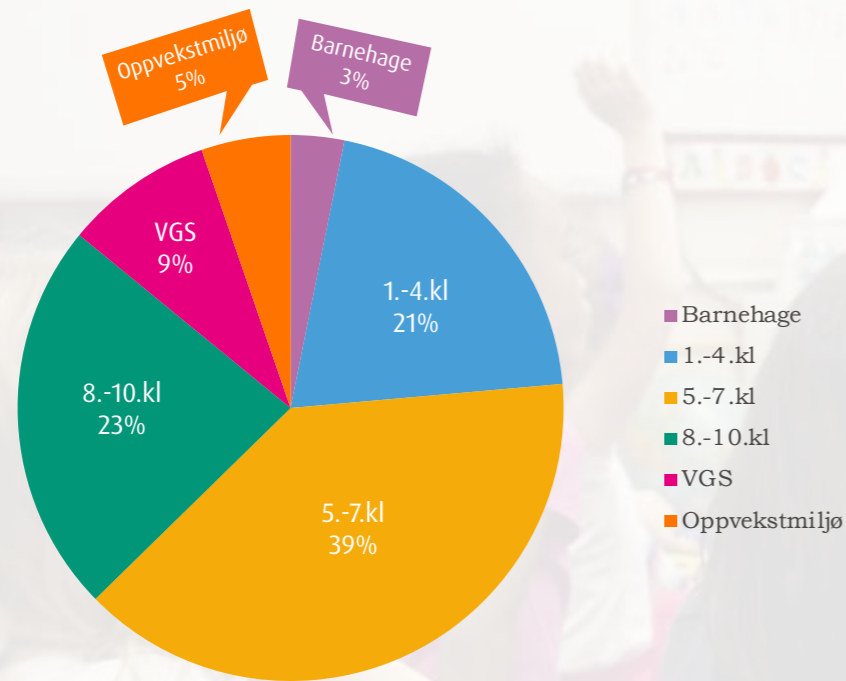
I forbindelse med Fosensaken skrev ombudene en kronikk om at vi ikke kan la våre samiske barn og unge stå til ansvar for kraftpolitikken som føres i Norge. Her har vi alle et ansvar for å bidra med en holdningsendring mot samehets og trakassering, og en stemme som stadig minner på, og støtter opp om #doar-vaidal/#noknu. Kommuner og fylkeskommuner har et særlig ansvar med å legge til rette for god nok kulturforståelse og god nok samisk og kvensk språkopplæring i barnehager og skoler.

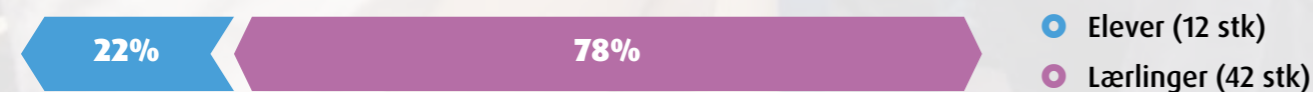
STATISTIKK OVER HENVENDELSER

Figur 1
Figuren viser hvordan henvendelsene knyttet til kap. 8 i Lov om barnehager og kap. 9A i Opplæringsloven er fordelt på de ulike årstrinn.

82 % prosent av henvendelsene til mobbeombudene gjelder forhold i grunnskolen. I tall betyr dette at mobbeombudene siste skoleår ble kontaktet 58 ganger i henvendelser som gjelder barnetrinnet (1-4. klasse), 111 mellomtrinnet (5.-7. klasse) og 66 ungdomstrinnet (8.-10.klasse) og 25 fra videregående. Mens vi i tidligere år har sett en økning i antall henvendelser fra ungdomstrinnet, har vi dette skoleåret hatt flest henvendelser knyttet til mellomtrinnet.

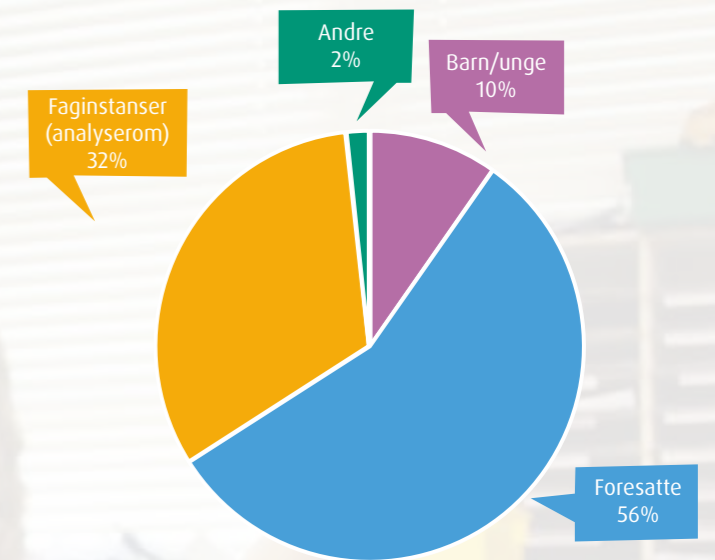

Figur 2
Figuren viser hvordan henvendelser fra elever og lærlinger i saker utenom kap. 9A fordeler seg gjennom opplæringsåret 2022/2023.

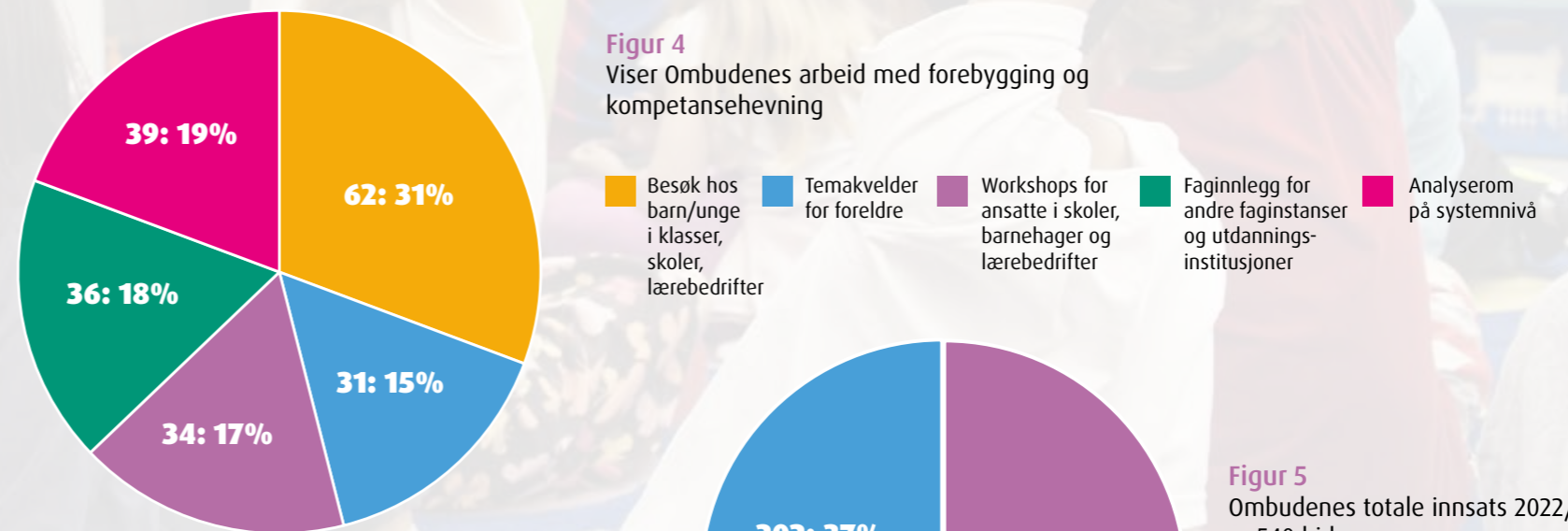
Figur 3
Figuren viser fordelingen over hvem henvender seg til oss

I kontakt med ELMO – elev- og lærling- og mobbeombudene, gis barn, unge og foreldre/foresatte veiledning og støtte på lovverk, regler, krav til barnehage, skole og lærebedrifter. Når faginstanser/ansatte tar kontakt med oss går vi inn i analyserommet og tilbyr hjelp til faglig analyse, vurderinger og refleksjoner som skal bidra til konkretisering av tiltak.

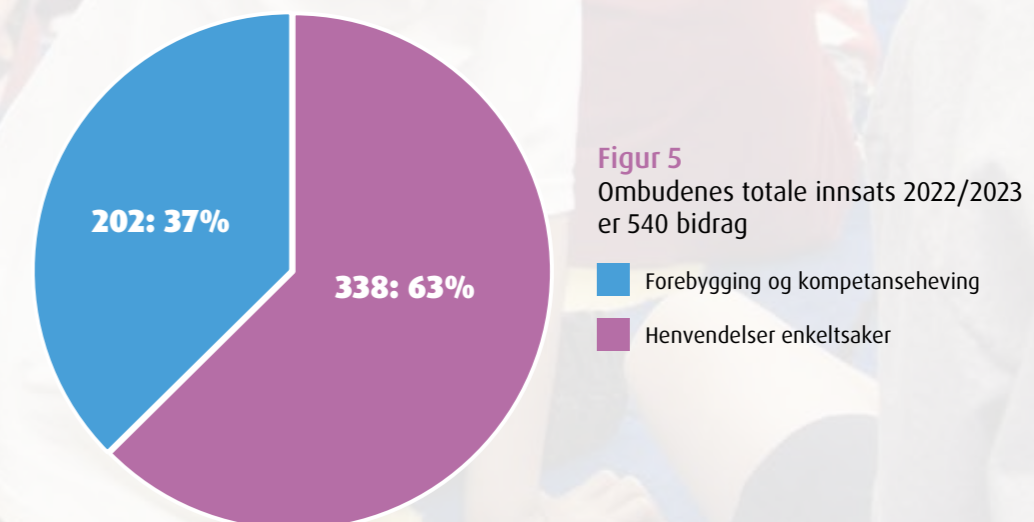

Figur 4 og 5
Figuren viser ombudenes totale bidrag i 2022/2023

I 2022/2023 bidro ELMO – elev- og lærling- og mobbeombudene i Troms og Finnmark i 540 enkeltoppdrag. Ombudene hadde 338 henvendelser knyttet til enkeltsaker og gjennomførte 202 eksterne oppdrag bestående av skolebesøk til elever i grunnskole og videregående skoler, workshops og temakvelder for ansatte og foreldre i barnehager og skoler. Høsten 2021 etablerte vi tilbudet Analyserommet som hjelp og støtte til faginstanser og andre som trenger «akutt» hjelp i vurdering av utfordrende saker. Det ble gjennomført 148 analyserom i 2022/2023.

Figur 4
Viser Ombudenes arbeid med forebygging og kompetanseheving

Figur 5
Ombudenes totale innsats 2022/2023 er 540 bidrag

FORTELLINGENE BAK TALLENE

Siden oppstart av ombudstjenesten 01.05.2017 har elev- lærling og mobbeombudene mottatt 1637 henvendelser. Ved mottak av disse henvendelsene, og i samtaler med barn, unge, foreldre og ansatte blir vi kjent med fortellinger fra ulike perspektiv. Ombudene vurderer kvaliteten på tiltak i hver enkelt henvendelse ut ifra prinsippet om barnets beste, i tillegg til aktuell lov.

Skoleåret 2022/23 har vi mottatt 284 henvendelser som omhandler retten til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø jf. barnehageloven kap.8 og opplæringsloven kap.9a. I tillegg har elev- og lærlingombudet mottatt 54 henvendelser som omhandler andre deler av opplæringsloven og arbeidsmiljøloven.

Flere av disse handler om rettigheter til opplæring for både elever og lærlinger. Elever og lærlinger kvier seg altfor lenge til å be om hjelp både knyttet til mangelfull oppfølging og lite systematikk i vurdering, mobbing og seksuell trakassering, og til bistand i korrekt håndtering i forbindelse med heving av lærekontrakter.

Gjennom de siste 6 årene erfarer ombudene en stadig økning i behovet for analyserom. Det vil si en arena der faginstanser, og ansatte i barnehager, skoler, opplæringskontor, idrettslag mfl. får møte uavhengige ressurspersoner å drøfte ulike problemstillinger knyttet til lærings- og oppvekstmiljø med.

Refleksjon:
Hvorfor er det slik at antall analyserom via ombudstjenesten øker?

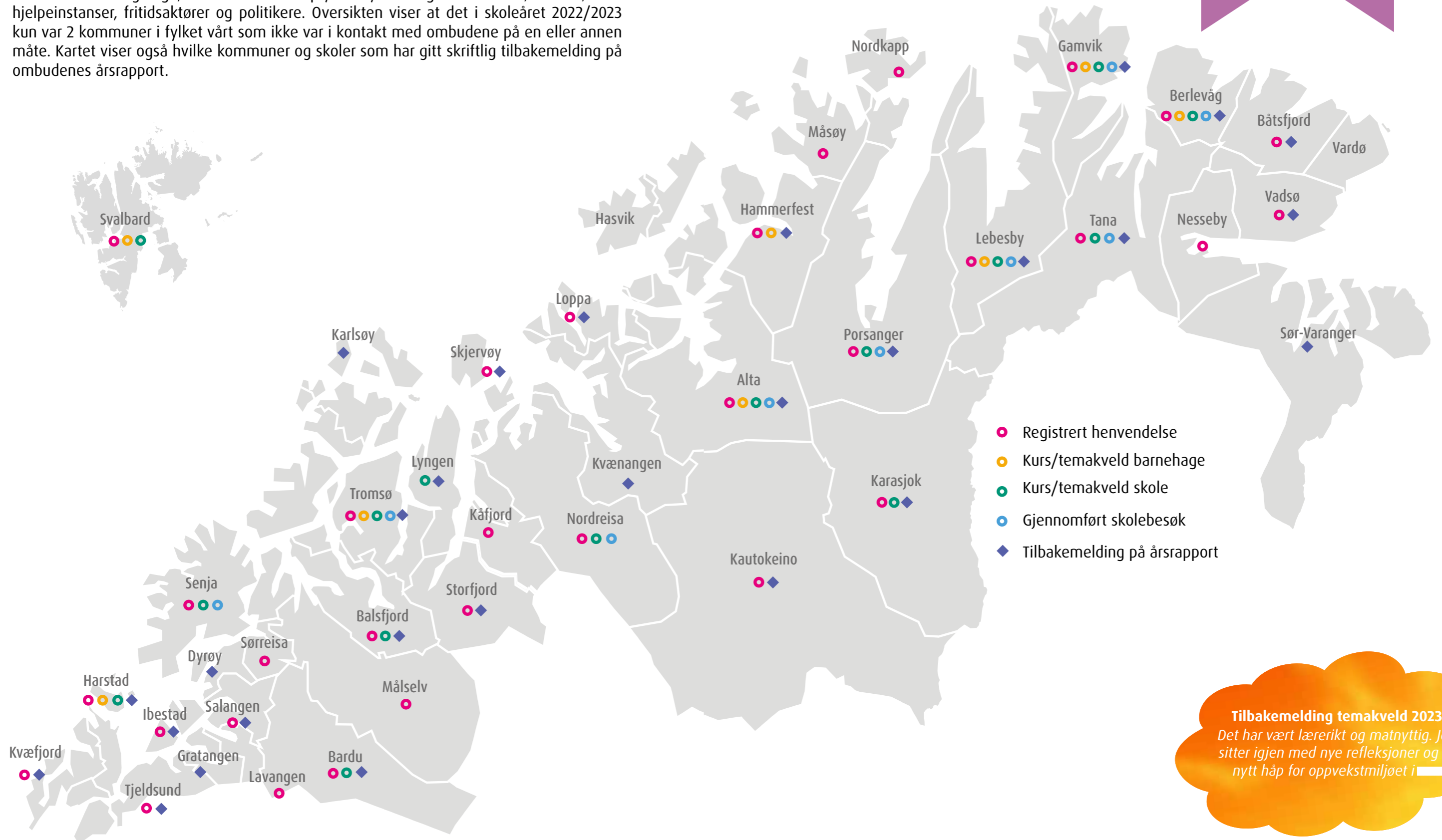

ENGASJEMENTSKART

►► BARNEHAGE & GRUNNSKOLE

En viktig del av ombudsrollen er å være synlig til stede på ulike arenaer for å påvirke barn og unges oppvekstmiljø på en mest mulig konstruktiv måte. Derfor har vi gjennomført besøk i kommuner over hele fylket, både i barnehager, skoler og andre organisasjoner. Besøk der vi har møtt barn og unge, samt hatt workshops/møter/foredrag med foreldre, ansatte, ulike hjelpeinstanser, fritidsaktører og politikere. Oversikten viser at det i skoleåret 2022/2023 kun var 2 kommuner i fylket vårt som ikke var i kontakt med ombudene på en eller annen måte. Kartet viser også hvilke kommuner og skoler som har gitt skriftlig tilbakemelding på ombudenes årsrapport.

Oppgave:
Tipp hvor mange km ombudene har reist i løpet av skoleåret 22/23 i fylket vårt?

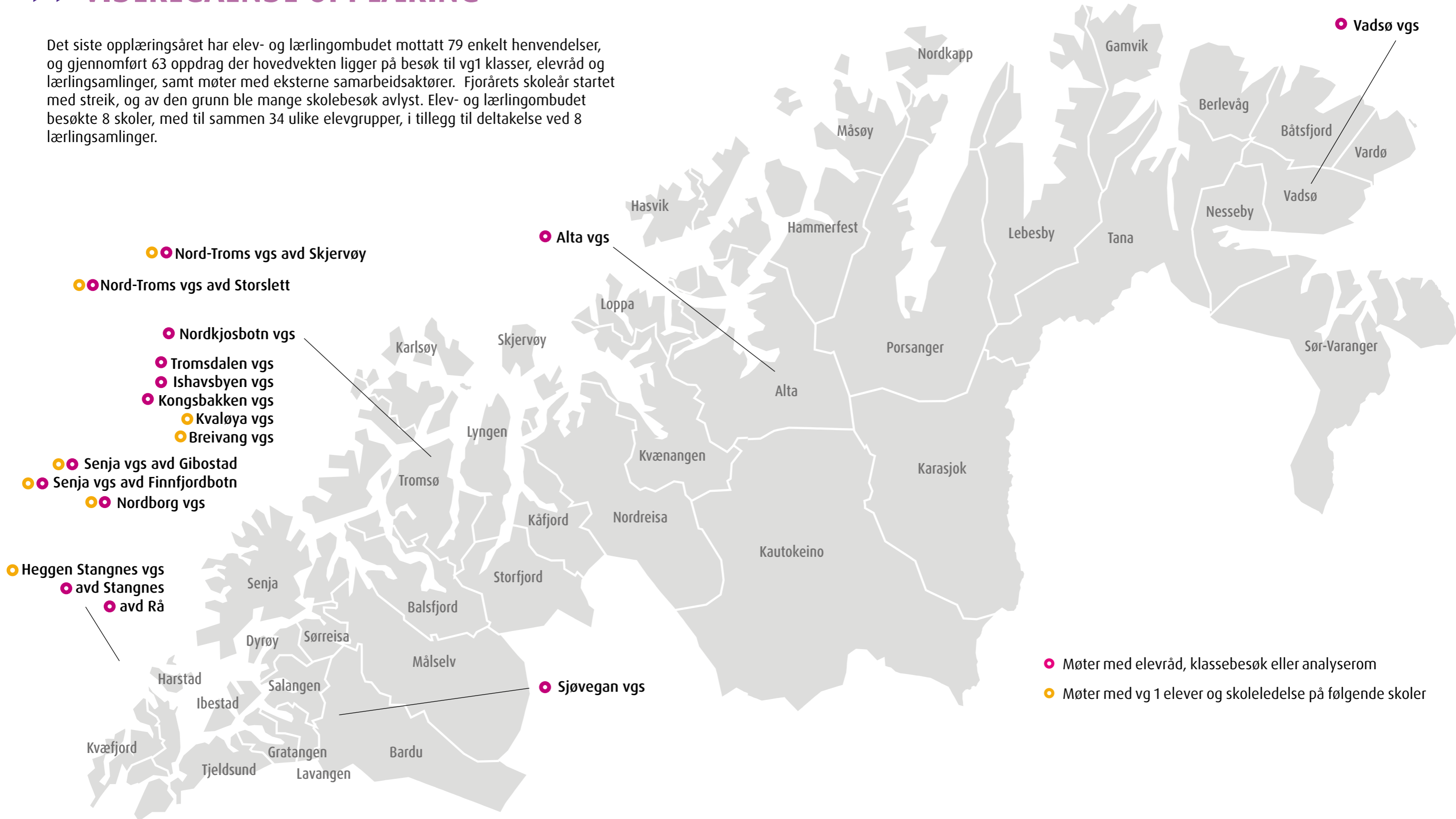
Tilbakemelding temakveld 2023
Det har vært lærerikt og matnyttig. Jeg sitter igjen med nye refleksjoner og et nytt håp for oppvekstmiljøet i _____

ENGASJEMENTSKART

▶▶ VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Det siste opplæringsåret har elev- og lærlingombudet mottatt 79 enkelt henvendelser, og gjennomført 63 oppdrag der hovedvekten ligger på besøk til vg1 klasser, elevråd og læringsamlinger, samt møter med eksterne samarbeidsaktører. Fjorårets skoleår startet med streik, og av den grunn ble mange skolebesøk avlyst. Elev- og lærlingombudet besøkte 8 skoler, med til sammen 34 ulike elevgrupper, i tillegg til deltakelse ved 8 læringsamlinger.

BETRAKTNINGER MED OMBUDSBLIKKET

I denne delen av rapporten vil ombudene skrive noe fra det vi ser, og har erfart, gjennom forrige skoleår. Tanker vi har gjort over hva som oppleves utfordrende for ulike grupper barn og unge, og tanker om hvordan det kan jobbes med disse utfordringene. Vi har valgt ut 5 hovedtema for denne rapporten, og de presenterer vi i dette kapitlet.

1. BRA FOR ALLE - SPEIELT BRA FOR PERNILLE

I løpet av et skoleår møter ombudene mange ansatte i skoler og barnehager, og flere ber om hjelp til å utarbeide aktivitetsplaner og tiltak som del av håndteringen i kap. 8 og 9A-saker. Vår anbefaling er å lage tiltak som er bra for alle, men som er spesielt bra for de som er ekstra sårbare. Da tenker vi at ekstra sårbare er barn og unge som er utsatt for mobbeatferd, men også de som selv utsetter andre for mobbeatferd.

Tiltak:

Jobbe med spørsmålene:

- Hvordan fremme gode læringsmiljø for absolutt alle?
- Hvordan forebygge mobbing og krenkelser?
- Hvordan stoppe mobbeatferd?
- Hvordan støtte sårbare barn?

Storefri© Marius Henriksen, Distr. Strandcomics.no

Planlegging av fellesskapsfremmende aktivitet (FFSS)

På <https://omnimodellen.no> - Handlinger - finnes forslag til hvordan en konkret kan jobbe med disse spørsmålene. Vi kaller det FFSS-modellen.

Aktivitet:

Tidspunkt:

Hvordan skal dere aktivt bidra til å danne fellesskap der alle barn kan delta og få oppleve av å høre til?	Fremme Kan alle delta? Føler alle tilhørighet?	
Hvordan skal dere aktivt bidra til å hindre at barna opplever mobbing og utenforskap?	Forebygge Vil noen oppleve mobbing/utenforskap?	
Hvordan skal dere aktivt håndtere nulltoleranse mot krenkelser j.fr §41 og 9A-3	Stoppe Vi har nulltoleranse mot krenkelse. Kan krenkelser forekomme her? Hva gjøre du da?	
Hvordan skal dere aktivt jobbe for å hjelpe sårbare barn til å finne sin positive plass i fellesskapet.	Støtte Er det noen som behøver en spesiell invitasjon til å gå sammen med noen? - sitte sammen med noen?	

2. OPPLEVELSEN AV Å IKKE BLI TATT PÅ ALVOR

Ombudene hører alt for mange historier der barn, unge og deres foreldre opplever å ikke bli tatt på alvor når de ber om hjelp. Det være seg manglende blick for utenforskap eller forståelse for kroniske lidelser. Dersom du ikke blir trodd av de som skal hjelpe deg, treffer heller ikke hjelpetiltakene. Lovverket er tydelig på barn og unges rettigheter til et trygt og godt skolemiljø og til nødvendig helsehjelp.

Å bli «tatt på alvor» er en rettighet. All hjelp skal bygge på samtykke, og man skal medvirke og delta i egen oppfølging og behandling. Dersom barn og unge aktivt skal kunne delta i og påvirke hjelpen de får, må de få informasjon som er god nok til at de kjenner seg trygge og kan ta gode valg. Deltaelse og dialog skal være i fokus. Vi trenger en skole og en helsetjeneste som har dette fokuset som kompass. Det er helt avgjørende for barnet, ungdommen og familien.

Barn, unge og deres foreldre må ikke bli møtt med et «system» hvor det mange ganger er barna, de unge og foreldrene som må tilpasse seg, og ikke omvendt. De personlige forholdene og livssituasjonen blir tilsidesatt. Mange får ikke nok tid til å fortelle hele sin historie. Andre brenner inne med viktige spørsmål. De som skal hjelpe er ikke alltid like flinke til å lytte eller fortelle om hva som skal skje under en oppfølging eller en behandling. Avtalte timer kan bli flyttet og utsatt på kort varsel. Summen av dette gir opplevelsen av å ikke bli tatt på alvor.

Skolen og helsetjenesten består av mange deler og flere yrkesgrupper. Kompetanse er og blir viktig for å kunne gi god hjelp, og man peker ofte mot spesialistene når man skal styrke hjelpetilbudet til barn og unge. Men det å bli sett og hørt – bli tatt på alvor – krever mer enn bare spisskompetanse. Vi trenger nødvendigvis ikke flere spesialister, men flere som ser, forstår og bidrar der barn og unge er!

«Du er enten for frisk eller for syk» - Hvis man ikke blir tatt på alvor, er det fort gjort å ramle mellom stoler.

Flere elever får beskjed om at de ikke «passer inn» i hjelpetilbud eller tiltak. Ombudene erfarer at skolene venter på hjelpeinstanser før de setter i gang tiltak, og i urovekkende mange saker blir arbeidet med å sikre trygt og godt skolemiljø satt til side i påvente av kontakt med hjelpeinstans. Et særskilt blick bør rettes inn på å bedre samarbeidet mellom helse og utdanningssektoren. Vi behøver en helhetlig forståelse og konkrete tiltak i den enkeltes hverdag. Fleksibel hjelp må være tilgjengelig der barn og ungdom er, altså i barnehagen og på skolen, eller i nærheten for å unngå og også minimere fravær. Tiltak kan ofte ivaretas og følges opp på en god måte av nære, trygge ansatte i barnehager og skoler som barn og unge har tillit til. Ansatte som er tilgjengelig og daglig til stede i skolehverdagen, og som støttes av hjelpeinstanser med spesialkompetanse. Målet må være å tette gapet mellom stolene, slik at ingen faller imellom.

I samarbeid med pasient- og brukerombudet har ELMO skrevet en kronikk om opplevelsen av å falle mellom stoler:

<https://www.nordnorskdebatt.no/barn-og-unge-ma-ikke-alltid-ha-spesialisten-til-stede-de-trenger-en-som-forstar/o/5-124-222139>

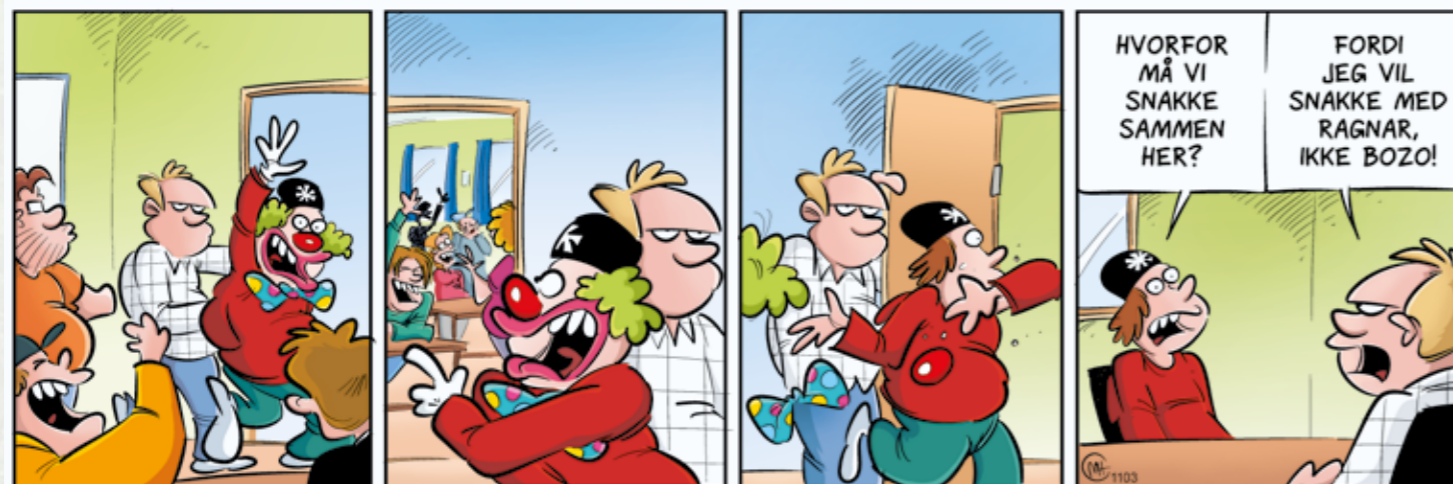
Tiltak:

- Nok ansatte.
- Ansatte med relasjonskompetanse som er tilgjengelig og til stede i hverdagene.
- Ansatte med en helhetlig forståelse som forstår at barnehage- og skolehverdager og fritid henger sammen.
- Ansatte som er i laget rundt barnet som kjenner barnet, se videre i pkt.3

LYTTE

ANER-
KJENNE

HANDLE

Storefri© Marius Henriksen, Distr. Strandcomics.no

3. BARN OG UNGE VET IKKE HVEM SOM ER PÅ LAGET SITT

I påfallende mange saker møter ombudene barn, unge og deres foreldre som ikke vet hvor hjelpen finnes.

Hvorfor vet ikke barn og unge hvem som er på laget deres?

Etter 6 års erfaring i ombudsrollene har vi etter hvert klart å danne oss en oversikt over flere av de hjelpeinstansene som kan styrke laget rundt barn og unge, og vi bruker denne oversikten i vår veiledning.

Vi oppfordrer alle kommuner og fylkeskommuner til å lage en lett tilgjengelig oversikt over laget rundt barn og unge!

Som et eksempel til etterfølgelse har Troms og Finnmark fylkeskommune laget en oversikt over laget rundt lærlinger og lærekandidater. Denne bør gjøres lokalt med kontaktinformasjon om hvor hjelpen faktisk er å finne.

Jf. § 7-2a Barnekoordinator i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester har kommunene en plikt til å oppnevne barnekoordinator. Ombudene erfarer at foreldre av barn med særskilt sammensatte behov trenger et slikt tilbud. Dette mangler fortsatt i flere kommuner, og ombudene ber om at dette prioriteres å få på plass.

Samtidig er det kommet et midlertidig unntak fra plikter i §7-2b, fordi kommuner har måtte omprioritere for å sikre at den kommunale helse- og omsorgstjenestens kapasitet ikke overskrides, noe som kan få betydning for prioritering av individuell plan, koordinator og barnekoordinator.

LAGET RUNDT LÆRLINGEN

Hvordan kan kommunene sikre ivaretagelsen av særskilt sårbare barn (og voksne), hvis slike viktige funksjoner blir prioritert bort?

Tiltak:

- Gjør laget rundt barn og unge godt synlig og tilgjengelig i ditt eget lokalsamfunn, i et språk som alle forstår! (Mer om laget rundt barnet: <https://www.barneombudet.no/vart-arbeid/publikasjoner/hvordan-styrke-laget-rundt-barn-og-unge>)
- Alle kommunale og fylkeskommunale informasjonskanaler må synliggjøre hvem som er barn, unge og foreldres hjelpere på en enkel og forståelig måte.
- Oppnevne barnekoordinatorer, jf. § 7-2a Barnekoordinator i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester.

Kjenner du noen som alltid får dårlige pasninger?

4. ANALYSEKOMPETANSE I KOMMUNENE

Ombudene har siden høsten 2021 tilbudt faglige analyserom for ansatte i barnehager og skoler, og dette har blitt et stadig mer etterspurt tilbud.

I analyserommene møtes ombudene til samtale med ansatte og ledere, hjelpen består i å analysere læringsmiljøet i grupper/klasser, og målet er å bidra til refleksjon som skaper en positiv endring og handling.

Gjennom det siste året har ombudene gjennomført 148 analyserom med ansatte i barnehager, skoler og opplæringskontor. Analyserommene er lærerike for ombudene og for de ansatte som deltar. I analyserommet bringer de ansatte inn en case eller en problemstilling som de ønsker veiledning på. Målet med analyserommet er at

vi sammen skal finne veien til gode løsninger for barns og ungdommens beste. Ombudene hjelper til med å analysere situasjonen, hente fram den kompetansen organisasjonen allerede har, men også identifisere hva de mangler. Ombudene bidrar med et utenfra-blikk som vi erfarer er viktig når ulike situasjoner har låst seg, eller at man har jobbet seg blind for muligheter.

Denne delen av ombudstjenesten har truffet godt. Vi tenker at det handler om at ombudene er lett tilgjengelige med en etterspurt fagkompetanse i en region hvor det kan være langt mellom fagmiljøene. Mange av kommunene i regionen har satset på analysekompetanse, og dette må følges opp videre av barnehage- og skoleeier, slik at kompetansen gjøres tilgjengelig og blir brukt i hverdagene.

Her er en skisse over noen momenter fra analyserom:

- Hva kan være grunnen til at antallet analyserom som ombudene inviteres inn i har økt?
- Når du har lest om analyserom – hva er bra med analyserom og hva kan være utfordringer?
- Gi oss dine tanker om hvorfor behovet for analyserom ser ut til å øke.
- Dine tanker om ombudsrollen og vårt tilbud om analyserom for faginstanser, idrettslag mfl.?

Qr-kode til easyquest

5. Å SATSE PÅ UTDANNING – HVEM ER IGJEN I KLASSEROMMET

Ustabilitet i personalet (fravær, rekruttering etc.) og hvilken påvirkning dette har på læringsmiljøet.

Gjennom året møter ombudene mange ansatte i barnehager og skoler som strekker seg langt for barnets beste og for å få dagene til å gå opp, men mangel på arbeidskraft begynner for alvor å vise seg over hele fylket vårt. Det mangler ansatte med lærerutdanninger og fagbrev, men det er også blitt vanskelig å skaffe ufaglært arbeidskraft. Dette er noe som fører til slitasje på ansatte både i barnehager og skoler, og som igjen er en medvirkende årsak til ustabile læringsmiljø. Ustabile læringsmiljø som igjen blir utrygge og dårlige læringsmiljø for mange barn og unge.

Fra 2016 har strategien Kompetanse for kvalitet - Strategi for videreutdanning for lærere og skoleledere frem mot 2025, bidratt til en felles satsning på videreutdanning for lærere, kulturskolelærere og skoleledere. Målet med satsningen er:

«Videreutdanning for lærere og skoleledere skal bidra til god faglig og pedagogisk kvalitet i grunnopplæringen for å styrke elevenes læring, slik at de er godt rustet for livslang læring, for fremtidig arbeidsliv og for aktiv deltakelse i samfunnet.» (Kunnskapsdepartementet, 2016)

Det er ikke tvil om at dette er en viktig strategi og satsing, men samtidig har den vært med på å bidra til ustabilitet i mange klasserom. Ustabilitet for mange elever, og også for ansatte som står igjen i klasserommene mens kollegaene er på videreutdanning. På noen skoler har de fått tak i vikarer, mens på andre skoler har dette vært vanskelig. Ombudene hører fortellinger om utrygt læringsmiljø, hvor ustabilitet i personalgruppa har vært en medvirkende årsak.

Skal dette forhindre lærere i å ta videreutdanning?
- Det tenker vi ikke, men det blir et ansvar for politisk ledelse, skoleeier og - ledelse, å gjøre gode vurderinger av hvordan skolene skal ivareta et trygt og godt skolemiljø samtidig som flere av de fast ansatte lærerne deltar på videreutdanning.

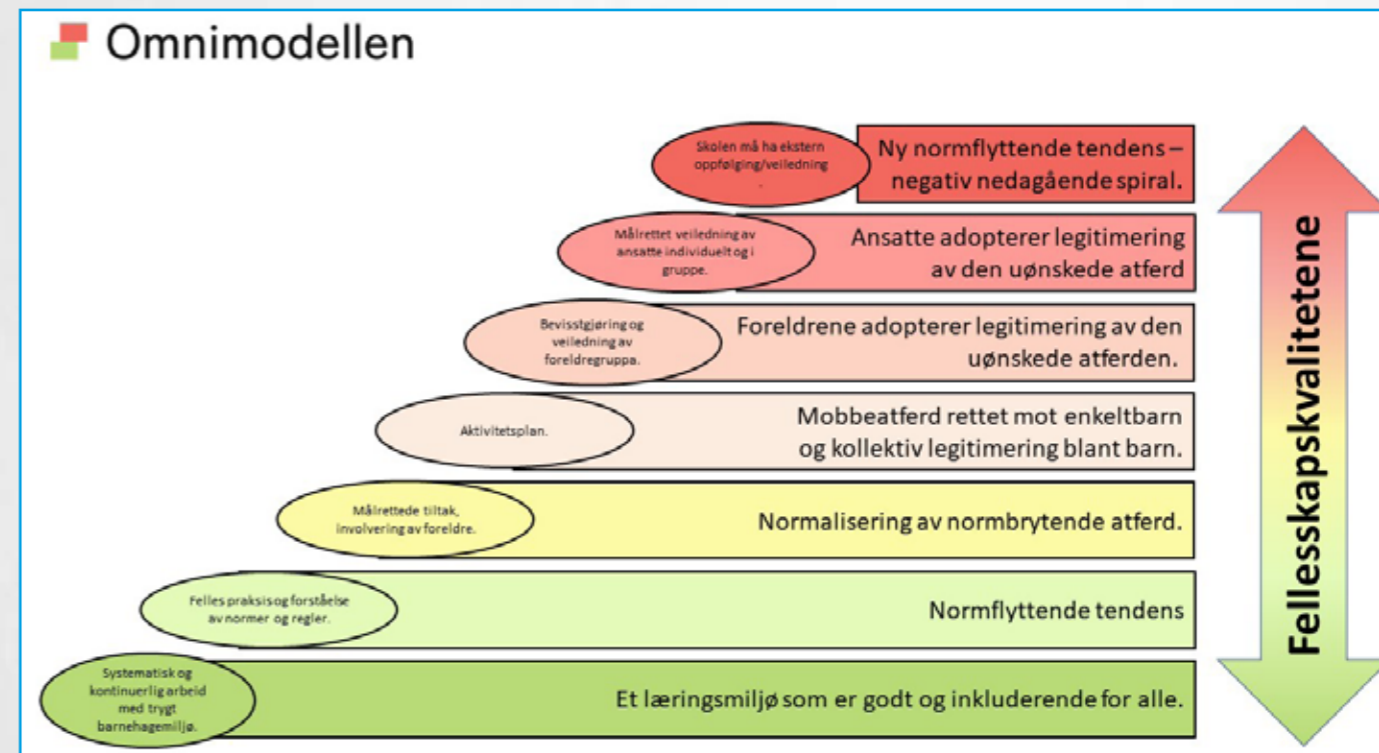

OMNIMODELLEN – FELLESKAPSARBEID I PRAKSIS

Gjennom det siste ombudsåret er vi blitt kjent med 338 fortellinger der barn og unge har fortalt om hverdager med utenforskap, mobbing, vold og krenkelser. Om det å ikke bli tatt på alvor når de prøver å si ifra til noen voksne og en følelse av at situasjonen ikke vil bli bedre.

Fortellingene kommer fra hele Troms og Finnmark. Fra bygder og byer. Fra store barnehager og små barnehager. Fra små skoler og fra store skoler. Skal vi klare å skape positive endringer, motarbeide mobbing og minimere utenforskap må alle og enhver gjøre vårt for å skape tilhørighet og trygge felleskap i vårt nærmiljø. Vi som ombud bruker Omnimodellen som en viktig del av dette arbeidet.

Omnimodellen skal være en veileder og et veikart for voksne. Vi behøver foreldre og foresatte, ansatte i barnehage og skole, trenere og alle andre voksne rundt barn og unge i arbeidet med å utføre et systematisk, kontinuerlig og målrettet arbeid for å gi barn og unge trygge og gode oppvekstmiljøer. Modellen skal ruste voksne i ulike roller til å gjøre denne jobben på en best mulig måte hver dag, hver time og hvert minutt.

Å oppleve felleskap og føle seg inkludert er et grunnleggende behov, og viktig for barn og unges utvikling, læring og trivsel. ALLE må forstå hvilken betydning fellesskapet har i barn og unges liv!

Storefri© Marius Henriksen, Distr. Strandcomics.no

FELLESSKAPETS BETYDNING

GRØNNE OG RØDE FELLESKAP

Hvilke fellesskap du havner i vil ha betydning for deg, og det er tilfeldighetene som bestemmer hvilket klasserom du skal forholde deg til gjennom mange år. Hvem er læreren? Har foreldrene et godt samarbeid med skolen og er det et godt samarbeid mellom foreldrene? Er foreldre opptatt av å inkludere hele klassen gjennom invitasjoner og fellesskap på fritida, eller velger foreldre å invitere kun noen få i sitt eget fellesskap?

I Omnimodellen forklares det at fellesskap kan være trygge og gode grønne fellesskap, men noen fellesskap kan oppleves som utrygge og røde fellesskap.

GRØNNE FELLESKAP

I de grønne fellesskapene opplever man trygghet og forutsigbarhet. Her finnes rammer som skaper tilhørighet, og det oppleves godt å være til stede. I disse fellesskapene opplever man mening og mestring, og det er rom for mangfold og forskjellighet. Disse fellesskapene fremmer helse, læring og trivsel, og fungerer som en motgift mot mobbing, krenkelser og utenforskap.

Spørsmål:
Hva kan du gjøre helt konkret for å være med å lage et trygt grønt fellesskap for barn og unge?

HVILKET FELLESSKAP INNGÅR DU I?

RØDE FELLESKAP

Motsetningen til de grønne fellesskapene, finner vi i de røde fellesskapene. Dette er fellesskap som produserer utenforskap gjennom å snakke om «oss og dem», om «vi og de andre». Disse fellesskapene er preget av utrygghet og det som kalles «sosial eksklusjonsangst», altså redselen for å være den neste som ikke får være med i gruppa. Denne eksklusjonsangsten kan få medlemmene i gruppa til å gjøre ting de egentlig ikke vil gjøre, men som de gjør for å beholde plassen sin i fellesskapet. I disse gruppene blir det viktig å bekrefte egen normalitet, gjennom å peke ut andre som avvikere. Disse fellesskapene er med på å skape mobbing, krenkelser og utenforskap.

Dette betyr at du kan inngå i fellesskap uten nødvendigvis å oppleve trygghet og forutsigbarhet. Er du i et rødt fellesskap, vil du hele tiden måtte være på vakt for ikke å bli ekskludert.

Både de grønne og de røde fellesskapene ser vi i barnehager, skoler, på fritiden, blant voksne/ansatte, i nabolaget, rett og slett overalt der mennesker møtes.

Ombudsrefleksjon:

Ombudene erfarer at i flere henvendelser der barn og unge opplever utrygghet, mobbing og utenforskap så henger dette sammen med sterke indikatorer på at gruppa kan defineres som et rødt fellesskap. Slike indikatorer kan blant annet være: støy, bråk, uro, stygge kommentarer, hyppig bruk av vikarer, høyt sykefravær, lite struktur på undervisning og aktiviteter kjennetegnes ofte som spontane og uforutsigbare.

TA TESTEN:

«Hvordan er det i ditt fellesskap?»

- Kan jeg fritt si mine meninger?
- Kan jeg ha på meg de klærne jeg liker?
- Bli jeg støttet når jeg har det trist eller vanskelig?
- Er det noen som sier hei og smiler til meg når jeg kommer?
- Kan jeg stoppe de som plager andre?

= Type fellesskap (grønt/rødt): _____

Oppgave:
Gjør du noen ganger noe som kan skape utrygge fellesskap for barn og unge?

STERK

STØDIG

SNILL

BESTEMT

FELLESKAP PÅ FRITIDEN OG I SKOLER OG BARNEHAGER – FØLELSEN AV TILHØRIGHET

I barnehager, skoler og på fritiden snakkes det om viktigheten av å oppleve tilhørighet og å inngå i et fellesskap. Har du tilhørighet og inngår i et fellesskap har du en god ballast med deg for å håndtere livet. Skoler legger aktivt opp til å styrke fellesskapet gjennom aktiviteter som krever samarbeid blant elever. Det som i utgangspunktet synes å være positivt for fellesskapet fører også med seg noen utfordringer, spesielt i skoler der den faste timeplanen løses opp.

- DET ER barn og elever som synes det er utfordrende når den vanlige timeplanen løses opp fordi de ikke vet hvem de kan gå eller sitte sammen med under aktiviteter som krever «small talk» og når barn/elever selv får velge grupper eller lag
- Manglende voksenstyring og klasseledelse er med på å gjøre det utfordrende for sårbare elever, dette erfarer ombudene spesielt i de ustrukturerte aktiviteter som ofte foregår i starten av skoleåret

Hvis man er oppmerksom på disse utfordringene, kan det tas grep for å forhindre at dette blir et problem.

UTENFORSKAP ELLER BARE EN LITEN PAUSE?

Samtidig ser vi (også) at mennesker har ulike behov knyttet til fellesskapet. Noen trenger å ha gjengen rundt seg hele tiden, mens andre har behov for å kunne trekke seg litt tilbake. Dette må foreldre og foresatte, ansatte i barnehager og skoler, og trenere og aktivitetsledere på fritiden være oppmerksomme på. At noen barn/unge trekker seg litt unna trenger ikke å bety at de opplever et utenforskap, men at de rett og slett trenger en liten positiv pause fra fellesskapet. Det vil derfor ha betydning at de voksne (foreldre/foresatte, ansatte, lærere, trenere og aktivitetsledere) kjenner de ulike barna så godt at de vet noe om dette. Denne informasjonen kan man få gjennom å snakke med barna/de unge.

FORELDREINVOLVERING GJENNOM HELE OPPLÆRINGSLØPET

Omnimodellen har det siste året spredt seg over hele fylket vårt, men også videre ut i landet, og et tema som treffer spesielt godt er foreldrenes medansvar for læringsmiljøet både i barnehager og skoler. Foreldre kjenner seg igjen i omnitrappa, de kan plassere seg selv på et av trinnene, og ser at de har betydning.

I barnehagene er foreldrene tettere på de ansatte gjennom bringe- hente-situasjoner, mens i skole- ne blir foreldrene mer og mer frakoblet jo eldre elevene blir. Likevel er det slik at foreldrene har stor betydning for elevene, og for det som skjer i klasserommene hvor elevene er. Foreldrene er støtte- personer og kan hjelpe til når livet blir vanskelig i ulike epoker av livet, og kanskje er ungdomstiden den tiden foreldrene er mest frakoblet fra skolen, samtidig som elevene har et stort behov for hjelp og veiledning fra foreldrene.

En annen dimensjon ombudene erfarer, er at konflikter i klasserommet kan ha utgangspunkt i voksnes konflikter i nabolaget. Skal elevene og skolene få løst opp i dette må foreldrene spille på lag. Når ombudene spør foreldre i en sak om de snakker med foreldrene til eleven(e) som utsetter eleven for mobbeatferd, er svaret mange ganger: «Nei, dem snakker vi ikke med».

Ombudene erfarer at der de voksne rundt eleven klarer å snakke sammen på en god måte, der løser utfordringene seg. Elevene trenger hjelp og veiledning fra de voksne rundt seg, og de trenger å opp- leve at skole- hjem har gjensidig respekt for og snakker med hverandre. Det samme er gjeldende for fritiden. De voksne må legge bort sine egne såre følelser i saken, og for en periode sette fokus på eleven og barnets beste.

BARNEHAGE

I barnehageåret som har vært, er det mange barnehager fra ulike deler av fylket som har tatt kontakt, og som har ønsket bidrag fra mobbeombudene. Mobbeombudene har hatt flere arbeidsøktet både med personale og foreldre. Temaer som løftes spesielt fram i disse arbeidsøktene er de voksnes ansvar når det gjelder et trygt og godt læringsmiljø i barnehager, og forebygging av voksenkrenkninger. De voksne i betydning ansatte og foreldre/foresatte.

I arbeidsøktene har vi presentert Omnimodellen, og ser at den fungerer også i barnehagene som et analyseverktøy. Ved å bruke modellen får ansatte og foreldre/foresatte et felles språk knyttet til læringsmiljø, som er verdifullt når det skal jobbes med barns beste.

Ombudene har færre henvendelser fra barnehageforeldre om at barnet deres opplever et utrygt læringsmiljø, jf. kap. 8 i barnehage-loven, sammenlignet med foreldre i grunnskolen, men vi ser at antallet øker etter hvert som vår rolle gjøres kjent.

I barnehagene har frileken fortsatt stor betydning, samtidig ser det ut til å være ulike forståelser av hva frilek betyr, også blant ansatte og foreldre i samme barnehage. Det kan være et tips å ta en diskusjon på hva frilek er i deres barnehage, og hvilken betydning den har og får. Er frilek lek som er uten voksen styring, lek som skjer her-og-nå, lek uten voksen inngripen når ting blir vanskelig? Er alle barna med i frilek, og er frileken en positiv arena i barnehagen vår?

GRUNNSKOLE

- BRA FOR ALLE, SPESIELT BRA FOR «PERNILLE»

«Æ ønske å få hjelp til å trives i klassen å få venna uten at det vises at det er æ som får hjelp.»

PERNILLE 13 ÅR

Denne setningen beskriver på en god måte det vi opplever at svært mange barn og unge trenger i sine møter med andre jevnaldrende. Tiltak som bygger gode og trygge fellesskap, men på en slik måte at det ikke blir så tydelig at de gjennomføres spesielt for å hjelpe akkurat «Pernille». Det viser seg ofte at tiltak har god effekt også på resten av gruppa og samhandlingen og trivselen for alle.

Her er tilbakemeldinger fra de ulike partene i en slik henvendelse:

«PERNILLES» ERFARING:

«Jeg trengte hjelp, men ville at det skulle gjøres slik at ikke alle skjønnte at det var for meg. Etter hvert så forsto også læreren at hele klassen trengte denne hjelpa, det var ikke bare meg. Nå kjenner jeg på trygghet og jeg tørr å være den jeg egentlig er. Selv om ikke alt er perfekt har jeg noen gode venner og synes skoledagen fungerer bra og jeg liker læreren min godt.»

KONTAKTLÆRER TIL «PERNILLE» SINE ERFARINGER:

«Da jeg hørte at foreldrene hadde vært i kontakt med mobbeombudet ble jeg litt irritert. Stolte de ikke på meg som lærer? Det var krevende at min praksis over tid ble stilt spørsmål med. Var jeg ikke god nok? Etter hvert ble jeg mer bevisstgjort på og fikk kunnskap om hvor viktig det var å se på hele klasse miljøet og den betydningen dynamikk og relasjoner hadde på situasjonen til enkelteleven. Spesielt syntes jeg det var bra at vi som team fikk et mye større fokus på at mange av tiltakene også måtte gjelddt hele klassen, og vi sto sammen om disse. Vi fikk på plass gode rutiner for oppfølging og dialog med både elev og foresatte. Vi så også etter hvert effekten av tiltakene på hele gruppa og på «Pernille» spesielt». Jeg vil nok alltid huske denne saken og ha både den og «Pernille» med meg i hjertet mitt»

FORELDRENE TIL «PERNILLE» SINE ERFARINGER:

«Ombudet hjalp oss å få frem historikken og skape forståelse for hvor sårbar situasjonen var. Det var godt å endelig føle at vi ble tatt på alvor og at vår historie og problembeskrivelse ble anerkjent. Dette etablerte et nytt startpunkt i saken, og skolen tok arbeidet på alvor og fulgte tett opp og etablerte god dialog med oss som foreldre. Å ha systematisk oppfølging og trygg dialog med lærer og rektor var helt essensielt.»

REKTOR TIL «PERNILLE» SINE ERFARINGER:

«Da jeg hørte at mobbeombudet var kontaktet tenkte jeg at det var bra. Jeg hadde hørt fra kollegaer at ombudet kunne bidra med kunnskap og få oss til å reflektere over vår forståelse av slike utfordringer. Det var også betryggende å ha ombudet med i møter og det viste seg fort at ombudet fungerte godt som brobygger mellom skole og hjem i en tillit som nok var litt tynnslitt. Vi hadde også et par arbeidsmøter med ombudet slik at personalet fikk jobbet med teori og kunnskap om en ny mobbeforståelse på en praksisnær måte. Det er også godt etter lang tid med utfordringer å oppleve at man får en positiv utgang for «Pernille»

VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Elev- og lærlingombudet legger opp til årlige besøk ved alle videregående skole med mål om at elevene skal bli kjent med at ombudsstillingene finnes og ombudets arbeidsoppgaver. Målet er å forebygge utenforskap og mobbing gjennom å styrke elevmedvirkningen. Gjennom besøket blir ombudet bedre kjent med elevers skolehverdager, elevrådene og skolene. Ombudet opplever å bli godt mottatt under skolebesøk, og ved de fleste skoler legges det opp til refleksjonsøker sammen med skoleledelsen i forbindelse med besøket. Tema som fokuseres på er rettigheter og plikter knyttet til elevmedvirkning, hvordan skolen jobber med forebygging av utenforskap, nulltoleranse mot mobbing, arbeid med skolemiljøet, psykisk helse, sosial kompetanse og digital identitet. Ombudet erfarer ofte at elever tar kontakt for råd og hjelp i etterkant av ombudsbesøk.

Skoleåret 2022/2023 starta med streik blant flere ansatte, og dermed kom ikke skoleåret med undervisning i gang før langt ut på høsten. Dette resulterte i flere avlyste ombudsbesøk.

Ombudet erfarer at god elevmedvirkning gjennom klassens time og elevrådsarbeid gjør betydelige positive forskjeller for læringsmiljøet. I denne sammenheng vil ombudet trekke fram det positive arbeidet som gjøres i samarbeid med Utdanningsetaten når det gjelder å styrke elevmedvirkningen gjennom årlig regional opplæring i elevrådsarbeid på høsten, med oppfølging av felles utviklingsarbeid for alle elevråd etter nyttår. Det er positivt at skoleeier har etablert et eget samarbeidsforum mellom elevrådskontaktene på fylkets videregående skoler. I år jobbet elevrådene samlet om hvordan skolene kan jobbe for å få til inkluderende avgangsmarkeringer/russetid.

Under høstens elevrådskonferanse lurte elever på om politikerne egentlig skjønner hvordan deres vedtak merkes i klasserom rundt i fylket vårt. På bakgrunn av dette inviterte vi fylkestingspolitikere til elevråds spørretime:

<https://www.tffk.no/aktuelt/innkalte-til-elevradets-sporretime.54352.aspx>

ØKNING I ANTALL HENVENDELSER FRA LÆRLINGER

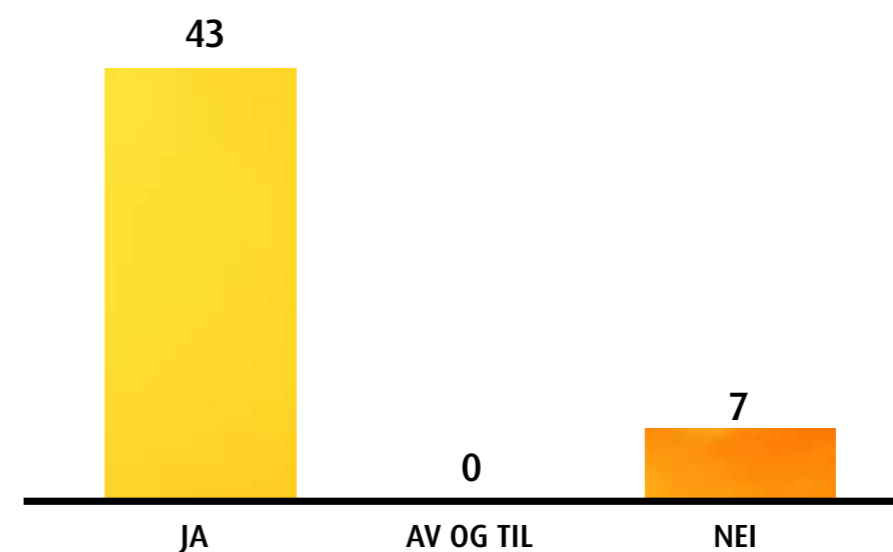
Til forskjell fra tidligere år så har ombudet opplevd en økning i henvendelser fra lærlinger. I likhet med elever så kvier lærlinger seg for å si ifra om forhold som ikke er bra, og dermed får problemet mulighet til å vokse. Lærlinger bedt om hjelp i forhold til mangelfull veiledning, mangelfulle opplæringsplaner, mistriivsel og utrygghet i lærebedriften, samt håndtering av seksuell trakassering.

I arbeidet med å følge opp lærlinger og lære kandidater opplever ombudet en stadig tettere og systematisk samarbeid med både opplæringskontor og utdanningsavdelingen som er villige til å strekke seg langt i å finne gode løsninger for de lærlingene som sliter. Samarbeidet mellom ansatte i utdanningsetaten og ombudene er i år nådd til et nivå som fortjener både positiv omtale og kake som en takk for alle de positive endringer vi har skapt til det bedre for enkelteleven i møte med systemet!

Vi har selvsagt mye som ennå kan forbedres og følges opp, og her vil elev- og lærlingombudet fortsette å si i fra hver gang en opplever forbedringspotensiale. Helt konkret anbefaler ombudene at skoler og opplæringskontor i samarbeid med elever, lærlinger og utdanningsetaten lager en lett tilgjengelig veileder med informasjon om hvor og hvordan elever og lærlinger kan få hjelp til ulike spesifikke tema, og også bedre informasjon om hvordan en håndterer hendelser der elever og lærlinger opplever å bli trakassert. Et lærlingråd ville vært et positivt bidrag i dette arbeidet.

Det er trygt å spørre om hjelp på min arbeidsplass

OMBUDSTJENESTEN I TROMS OG FINNMARK – OG VEIEN VIDERE

OMBUDSTJENESTEN OG TO NYE FYLKER - SAMARBEID

Fra 1. januar 2024 er fylket igjen delt opp i to, Troms fylke og Finnmark fylke. I fylkestinget sak.nr. 41/ 23 ble det bestemt at ELMO skal få fortsette som et team gjennom interkommunalt samarbeid. For oss ombud var dette en viktig avgjørelse, da vi ser at ombudstjenesten ellers ville blitt sårbar når det gjelder tilgjengelighet og tilstedeværelse, men først og fremst faglig støtte og utvikling gjennom daglig drift. Det er bestemt at det skal være et interkommunalt samarbeid, rammene er der, og nå er spenningen knyttet til hvordan denne rammen fylles med innhold og administrative avgjørelser, og hvilke konsekvenser dette vil få for ELMO.

UNGDOM I FINNMARK TRENGER ELEV- OG LÆRLINGOMBUD

Finnmark fylke vil være det eneste fylket i landet vårt som ikke har Elev- og lærlingombud. Dette har ombudene påpekt i tidligere rapporter, men det er fortsatt ikke avklart om, og når, en slik stilling vil være på plass. Ombudene nasjonalt opplever å få henvendelser fra lærlinger og elever i Finnmark, og dette uten at ombudstjenesten er markedsført i videregående opplæring. Elev- og lærlingombudet har i gitte tilfeller valgt å bistå særlig sårbare og utsatte lærlinger bosatt i Finnmark der de ikke har fått en rettferdig behandling etter lovverket. På vegne av ungdom i videregående opplæring i Finnmark vil vi være tydelige på at dette er et behov

ELMO jobber tett som et team, der mobbeombudet har ansvaret knyttet til 9a i grunnskolen og videregående skole, mens elev- og lærlingombudet har delansvar for 9a i vgs. og ansvaret for resten av opplæringsloven og arbeidsmiljøloven. Elev- og lærlingombudet jobber systematisk med å styrke elevdemokratiet og elev- og lærlingrettigheter. Hvert år er elev- og lærlingombudet på videregående skoler og på lærlingsamlinger. I tillegg til at elever og lærlinger søker bistand i henhold til egen oppfølging, benytter ansatte i skoler, lærebedrifter og opplæringskontor seg av ombudet som en ressurs for kvalitetssikring i egen oppfølging. Ombudet fungerer også som en brobygger mellom skole og hjem, og mellom lærling og bedrift der tilliten av ulike årsaker er svekket. Per i dag har ikke elever og lærlinger i Finnmark samme tilbud for hjelp og råd via ombudstjenesten som resten av landet.

*Spørsmål:
Hvilke konsekvenser
kan det få at ungdom
i Finnmark ikke har
tilgang på Elev- og
lærlingombud?*

ØKONOMI – KAPASITET

Ombudene har over tid erfart at det begynner å bli kapasitetsutfordringer sett i lys av oppdraget vi er satt til å løse. Behovene for en uavhengig tjeneste med ressurspersoner for våre barn og unge ser ut til å være økende i regionen (se statistikkssidene). Nå står vi ved et veiskille der vi daglig vurderer omfanget av innsats på ulike områder. Vi prioriterer oppfølging av henvendelser fra enkeltindivid, og nedskalere tjenesten på utadrettet virksomhet som handler om forebygging og å bistå faginstanser med kunnskap og analyse. For fremtiden ønsker vi å kunne fortsette tjenesten mellom råd og veiledning til enkelt individ samtidig som vi har mulighet å jobbe forebyggende slik vi har bygd opp tjenesten fram til i dag. Vi har behov for at politikerne gjør en grundig vurdering av ombudstjenesten slik den fungerer pr i dag, og vårt ønske på vegne av barn og unge er at ombudstjenesten styrkes med en eller to ekstra stillinger.

Vi oppsummerer tjenesten som kjapt, trygt og billig, i den mening at vi gis mulighet å komme kjapt inn med trygge og faglige råd gjennom veiledning til både foresatte og ansatte slik at vanskelige situasjoner ikke får lov til å eskalere. Å reparere skader er langt mer omfattende og ressurskrevende enn å jobbe forebyggende. Ofte benyttes ombudene i arbeid med å reparere skader som allerede har skjedd. Konkret så jobber vi med å reparere utenforskapet som er skapt i barnehager og gjennom skoleløpet. Vi jobber med å reetablere tillit mellom individ og system for å bidra til å reparere psykisk helse og uhelse.

At vi gis mulighet å reparere i barne- og ungdomsår må sees i et framtidig samfunnsøkonomisk perspektiv. Gevinsten av å minimere et frafall eller redusere utenforskap, er ikke alltid like lett å måle i penger, men har stor verdi for opplevelsen av menneskeverd og det å få høre til i et fellesskap.

ULIKE REGIONER – ULIK ØKONOMI

Barnehage- og skoleåret 2022/2023 har ombudene erfart at regionene har ulik økonomi knyttet til ombudsordningene. Dette har gjort stort utslag for mobbeombudet for region Finnmark, den største regionen å forflytte seg i. I år har reisene i denne regionen vært ekstremt dyre, og reisebudsjettet for året var brukt opp allerede i mai. Økonomi vil spille en rolle for hvilken ombudstjeneste vi har i regionene våre, spesielt knyttet til den nærheten og tilgjengeligheten ombudene skal ha til ulike kommuner.. Dersom vi skal fortsette med lik tilgang til tjenesten uansett hvor du bor, så må dette gjenspeiles gjennom økonomi som dekker reiseutgifter fremover.

FORVENTNINGER TIL OMBUDENE FRA POLITIKERNE

De nye fylkestingene må se på budsjettene og vurdere hvilken framtidig ombudstjeneste de vil ha i regionen. Det handler om økonomi og kapasitet, vedlikeholde tjenestetilbudet stabilt der vi står per i dag, eller videreutvikle med ressurser i form av en eller to ansatte til?

OMBUDSORDNINGEN NASJONALT OG PERSPEKTIVER FRA OSS I NORD

Som ombud prøver vi å ta tydelige stemmer når det gjelder den nasjonale utviklingen av ombudsrollen. Sett fra vårt ståsted i Troms og Finnmark må vi være tydelige på at behov for barn og unge i vårt land er ulikt definert ut ifra kulturer i ulike deler av landet. Vi er spesielt opptatte av behovet for lokal og regional kulturforståelse og ei ombudsordning som er mest mulig tett på der barn og unge bor. Vi ber dere som er politikere også om å ta tydelige stemmer i de vurderingene som nå gjøres nasjonalt slik at vi sammen sikrer rettighetene til barn og unge i vår landsdel.

ER DU BARN ELLER UNGDOM i Troms eller Finnmark, og er du en som ikke:

- vet hvem du kan spørre?
- tør å snakke med noen du kjenner?
- har fått hjelp selv om du har prøvd å si ifra til noen voksne

DA MÅ DU VITE AT

Ombudene vil hjelpe deg, og vi er lett å få tak i:

- ▶ ring oss på 904 76 498
- ▶ bruk vårt henvendelseskjema på <https://www.tffk.no/tjenester/skole-og-opplaring/elevtjenester/elev-larling-og-mobbeombud/mobbeombud/>
- ▶ send melding på messenger via Facebooksidene så tar vi kontakt med deg

På barn og unges vegne er vi sterk og stødig, snill og bestemt. Vi er til stede og vi gir ikke opp!

Vi som svarer er elev- lærling og mobbeombudene **Anita, Gøril eller Jon-Halvdan**

Vi har taushetsplikt, og vi hjelper til med å finne gode og snille personer som kan hjelpe deg videre.

